

Natália Rusnáková, *Slovensko-talianske medziliterárne vzťahy v období medzi dvoma svetovými vojnami – na pozadí vojenskej a kultúrnej diplomacie*, Universum, Prešov, 2024, 168 strán

Predkladaný výskum pokrýva časový úsek dvoch desaťročí medzi dvoma svetovými vojnami, ktoré nepochybne predstavujú jedno z rozhodujúcich období pre kultúrny a literárny vývin v Taliansku, ale aj na Slovensku. Ide o obdobie, kde s použitím známych kategórií interpretácie od Marie Cortiovej, “literárna republika” musela čeliť výzvam pochádzajúcim z “poľa napätia” prvej svetovej vojny. Touto definíciou chcela Cortiová vyjadriť obdobie krízy, zmeny, počas ktorého rýchlosť komplexného vývinu spoločnosti prekonala rýchlosť kultúrneho vývinu, čo malo za následok nerovnomernosti, rozpory a práve tie sú počiatkom krízy. V našom prípade mal kultúrny vývin dvoch krajín, Talianska a Československa, na jednej strane niektoré analogické tendencie, ktoré by bolo možné konotovať v širších európskych súvislostiach, no na druhej strane bol podmienený daným spoločensko-politickým vývinom, špecifickým pre obe krajiny účastné na medzikultúrnej výmene. Literárne smery, ktorými sa táto práca zaoberá, predstavujú najdôležitejšie odpovede na takúto krízu, na potrebu kultúry a literatúry uvedomiť si zmenené spoločenské podmienky a vyjadriť ich vhodnou novou formou, štýlom či literárnym výrazom. V tejto práci sa autorka, najmä ohľadom obdobia krízy, rýchlych a niekedy aj traumatických zmien spoločnosti, prikláňa k procesu “hľadania vlastnej štátnej identity”, čo je črta spoločná mladým štátom, Taliansku aj Česko-Slovensku, podobne ako otázka jazykovej rôznorodosti a z nej plynúcej snahy o zavedenie takého kultúrneho jazyka, ktorý by zastrešoval spomínanú rôznorodosť a pôsobil by ako jednotiaci kultúrny prvok, miestami možno dominantný na úkor vnútrojazykovej plurality, no bol by aj nástrojom medziliterárnej prekladovej výmeny.

Výzvy, ktoré literatúra prijala, aby zaujala novú úlohu v zmenenej spoločnosti a aby získala významné postavenie, táto práca ukazuje exemplárne na príkladoch, s využitím korektného výberu najvýznamnejších literárnych javov, najmä od futurizmu a súmračníctva k fragmentizmu a hermetizmu. Naschvál vravíme o výbere literárnych javov, práca nepredstavuje celistvú a podrobnú panorámu a prvotné kritérium výberu bola samozrejme recepcia týchto autorov a poetík v českom a slovenskom literárnom prostredí. Autorka odôvodnene ako hlavný jav literárnej recepcie uprednostnila preklad. Vyplynul z toho rad autorov uznávanej dôležitosti, klasikov talianskej literatúry, ktorým sa venovala najväčšia pozornosť, ako napr. Giuseppe Ungaretti, Dino Campana, Giovanni Papini, ale je prítomný aj

značný zástup autorov, ktorých by sme mohli považovať za druhoradých, ale ktorí mali v danom období istý význam.

Je zrejmé, že autorkin výber sleduje jednoduché empirické údaje konečného výberu prvých slovenských prekladateľov, ktorý pedantne dokumentuje, snažiac sa poňať motiváciu tohoto výberu a pokúsiac sa pochopiť ich dopad na prijímajúce kultúrne prostredie.

Už od úvodných strán sa odhaľuje celková motivácia, ktorá viedla výber textov ponúkaných na recepciu slovenskému prostrediu, ktorou je príbuznosť tém a hodnôt, ktoré sa v danom období prevažne šírili. Vo výbere sa naznačuje aj potreba obnoviť a prehĺbiť znalosť najnovších foriem literárneho experimentu, ktoré sa objavili v Európe a v Taliansku, ale táto motivácia sa vzhľadom na prvú uvedenú javí ako druhotná a skôr ako výsledok potreby udržiavať aktualizované informácie o nových myšlienkach kolujúcich v Európe než ako skutočný záujem o nastolenie samotných týchto tém. Nachádzame sa teda pred tendenčne konzervatívnym vzťahom recepcie, v ktorom sa pred novotou alebo provokáciou uprednostňuje oveľa upokojujúcejší prístup, kde sa záujem budí nanajvýš hľadaním iných spôsobov práce s už známymi a zdieľanými témami a toposmi.

Aj v hraniciach, ktoré nutne vyplývajú z výberu pracovného prostredia, na ktoré sa zameriava bádanie a ktoré zjednodušujú jeho dosah v oblasti výskumu vývinových línií samotnej talianskej literatúry, táto práca predstavuje značnú komplexnosť vďaka autorkinmu rozhodnutiu ponúknuť aj širší dejinný rámec výskumu. Témy, poetiky a autori, pri ktorých sa pristavujeme, sú kontextualizované v širokej historickej panoráme. Užitočnosť takéhoto prístupu plynie z už vyššie povedaného, teda z potreby zachytiť dejinný súvis, *milieu*, v ktorom sa autori pohybovali a ktoré zásadným spôsobom podmienilo ich prístup k talianskej literatúre, samozrejme okrem ich jednotlivých priamych skúseností v Taliansku.

Vzhľadom na vyššie uvádzané dôvody predstavuje výskum dvojnásobnú komplexnosť vzťahujúcu sa na medziliterárnosť spojenú s interdisciplinárnosťou, na pomedzí literárneho prístupu a historickej štúdie rozličných období, ktoré sa postupne skúmajú. K tomuto prostrediu sa pripája aj odkaz na zásadnú úlohu filozofie predstaviteľov intelektuálnej scény daných desaťročí akými boli Henri Bergson, Edmund Husserl, Benedetto Croce. Takáto rôznorodosť výskumného poľa by mohla ľahko viesť k diskontinuite vo výklade alebo k problémom pri vyvažovaní jednotlivých literárnych a dejinných častí, napriek tomu práca ako celok pôsobí dostatočne vyvážené. Dalo by sa namietat' proti dĺžke prvej kapitoly, ktorá je venovaná medzikultúrnym vzťahom medzi Talianskom a Československom po prvej svetovej vojne a ktorá tvorí tretinu práce, navyše je pomerne členitá a miestami príliš rozvláčna. Nasledujúce kapitoly však ozrejmujú potrebu takéhoto členenia, lebo väčšina uvádzaných autorov, v prvom rade prirodzene talianskych, ale aj slovenských, sa vzdelávali alebo priamo začali svoju literárnu činnosť práve v tomto období.

Hoci viaceré z predkladaných tém už boli predmetom predchádzajúceho štúdia, hodnota výskumu spočíva v tom, že boli správne kontextualizované v širokom a členitom historickom rámci, ktorý ich zjednocuje do koherentného systému. Plynie z toho pojednanie so širokým záberom, ktoré čitateľovi obzvlášť účinne ponúka jasnú myšlienku o zaradení týchto javov, so všetkými dôležitými interkultúrnymi a interdisciplinárnymi javmi. Ide napríklad o pozornosť, ktorá sa venovala ozvenám francúzskeho symbolizmu v literárnych pokusoch po prvej svetovej vojne a o zásadnú rolu, ktorú zohrali bergsonizmus a husserlovská fenomenológia pri uvažovaní o literárnej zmene či experimente a ktorú v Taliansku sprostredkoval Antonio Banfi a neskôr rozšíril Luciano Anceschi.

Najväčší a najdôležitejší prínos tohoto výskumu spočíva práve v systematizácii kritických štúdií, filozofických úvah, archívnych informácií, komparatistických analýz a historického bádania v organickom a koherentnom kontexte, čo dáva čitateľovi dôveryhodný

nástroj na poznanie tohoto pomerne zložitého obdobia, so zvláštnym zreteľom na taliansko-slovenskú komparatistiku. Čitateľ, nielen talianista, ale aj odborník na slovenskú literatúru, nájde v predstavovanom texte základné body na celkové pochopenie kľúčových foriem talianskej a slovenskej literatúry danej doby, ale aj zaujímavé východiská na ďalšie skúmanie.

Text bol spracovaný s využitím vedeckého jazyka adekvátneho predmetu práce, veľmi presného a jasného. Samotná štruktúra práce sa javí ako zodpovedajúca zámerom autorky a predstavovanej téme.

Fabiano Gritti
Katolícka Univerzita v Ružomberku
gritti@ku.sk